

Μιχαήλ Ι. Γκιάλας

Αναμνήσεις

(ο χειρουργός, ο αδελφός, ο πατέρας)

Γιάννης Πατώνης
Παιδίατρος

Η παρουσίαση αυτή είναι μια μικρή προσφορά μνήμης σε έναν γιατρό με μεγάλη προσφορά. Γιατί ο Μ. Γκιάλας πρόσφερε όχι μόνο στην Ιατρική, από το 1934 έως το 1968 σε Στρατιωτικές Υγειονομικές Μονάδες και μετά την αποστράτευσή του ως ελεύθερος επαγγελματίας, αλλά έδωσε και μια άλλη μεγάλη προσφορά: με την εντιμότητά του, το γενναίο φρόνημά του έδωσε υπόδειγμα ήθους και παράδειγμα σε όσους συνεργάστηκαν μαζί του ή και σε όσους διάβασαν τις «Αναμνήσεις» του.

Ας αρχίσουμε από το τέλος αυτού του βιβλίου για να εξηγήσουμε και τον υπότιτλο. Μιλώντας με τον ιατρό αναισθησιολόγο κ. Αλέξανδρο Σταυράκη, στον οποίον οφείλεται και η απομαγνητοφώνηση των ενθυμήσεών του λέει: «Έξω στον πολιτικό μας βίο εξασκούντες την ιατρική έχουμε έναν άρρωστο απέναντί μας που έχει τη μάνα του, τον πατέρα του, τα αδέρφια του, όλοι κοντά. Ο στρατιώτης εσένα έχει. Είτε εν καιρώ πολέμου είτε εν καιρώ ειρήνης δεν μπορούσε ο άλλος να 'ρθει από μακριά να δει το παιδί του που θα χειρουργηθεί. Εσύ αισθανόσουν ότι έπαιζες και κάποιο άλλο ρόλο κοντά στον άρρωστο που επρόκειτο να χειρουργήσεις. Τον ρόλο του αδελφού και του πατέρα όπως πράγματι αισθανόμουν εγώ».

Ο Μ. Γκιάλας γεννήθηκε στο ορεινό χωριό Ελάτα της Χίου το 1912. Ο πατέρας του παπαδάσκαλος Ιωάννης Γκιάλας και η μητέρα του Αμαλία απέκτησαν συνολικά 7 παιδιά. Ο Μιχάλης ήταν το πρώτο παιδί. Τα άλλα του αδέρφια ήταν ο γνωστός ποιητής Γ. Βερίτης (απ' το λατινικό *veritas* – αλήθεια) που άφησε σημαντικό έργο παρόλο που πέθανε σε ηλικία 33 ετών, το 1948, ο Θανάσης καρδιολόγος, ο Γεώργιος ήρωας πολέμου που σκοτώθηκε στη Μέση Ανατολή στο Ρί-

μινι, ο Κώστας, η Μαρία και η Αγγελική. Η καθηγήτρια Αναισθησιολογίας στο Α.Π.Θ. κ. Μαρία Γκιάλα είναι κόρη του κ. Μ. Γκιάλα.

Ο παππούς του Μιχάλης ήταν ένας ακάματος αγρότης στο χωριό Μεστά, χερομάχος όπως τους λέγανε. Στα κτήματα του παππού του δούλευε από μικρό παιδί ο μικρός Μιχάλης με τις ελιές, τα αμύγδαλα, τα αμπέλια, τα μαστιχόδενδρα, και ακόμα βοηθούσε στις αγροτικές δουλειές μαζεύοντας τροφές για τα ζώα πηγαίνοντας σιτάρι στους ανεμόμυλους, φέρνοντας νερό απ' τα πηγάδια. Από μικρό παιδί διακρινόταν για τη φιλοπονία του. Με τον πατέρα του τον παπα-Γιάννη πήγαινε στις πρωινές Λειτουργίες στα ε-

Μιχαήλ Ι. Γκιάλας

Ο παπα-Γιάννης Γκιάλας, η πρεσβυτέρα Αμαλία και η οικογένεια του ιεροδιδασκάλου Ι.Μ. Γκιάλα.

Ο αδελφός του ποιητής Γ. Βερίτης.

Ξωκλήσια του χωριού τους και έλεγε τον Απόστολο από την ηλικία των 6 χρόνων. Όταν πήγαινε στο Δημοτικό Σχολείο διέσχιζε απόσταση μιας ώρας, ξεκινώντας 7 η ώρα το πρωί. Μετά από δύσκολες εισαγωγικές εξετάσεις πήγε στο φημισμένο τότε Γυμνάσιο της Χίου, το 1923, και για να πάει μέχρι εκεί βόδιζε 2 χιλιόμετρα. Η οικογένεια τώρα περιελάμβανε εκτός από τα 7 παιδιά, άλλα 3 ανίψια και τους παππούδες, σύνολο 13 άτομα. Και εκεί φάνηκε η αξία της ανυπολόγιστης προσφοράς της μητέρας του, για την οποία ο Γ. Βερίτης γράφει: «Μάνα γλυκύτατη, Μάνα ουρανόσταλη, ατίμητη Μάνα».

Ήταν πρώτος μαθητής στο Γυμνάσιο και το τελείωσε το 1928 με άριστα. Μόνο με 22 μέρες φροντιστήριο που έκανε στην Αθήνα, πέρασε 3^{ος} από 400 υποψηφίους στη Στρατιωτική Ιατρική Σχολή. Και από τότε αρχίζει η αντιμετώπιση μιας αδικίας, διότι ένας λαρυγγολόγος είχε σημειώσει για τον ίδιο και για άλλους 6 επιτυχόντες ότι έχουν... κρεατάκια της μύτης!... Οπότε αποκλείστηκαν οι έχοντες «την φοβεράν αυτήν νόσον» και πήραν στη θέση τους άλλους επιλαχόντες. Ο

Μιχάλης όμως από τότε έδειξε, παιδί σχεδόν ακόμα, 16 χρονών την αγωνιστικότητα και τη δύναμη του χαρακτήρος του. Έκαναν διαβήματα αρχικά στον υφυπουργό Στρατιωτικών (που τους απέπεμψε με σκληρό τρόπο) και μετά στον υφυπουργό Θεμιστοκλή Σοφούλη (ο οποίος τους απεκατέστησε ενθαρρύνοντάς τους). Βέβαια πήραν και τους άλλους 7 επιλαχόντες (δηλαδή έγινε και το ρουσφέτι του υφυπουργού). Αν δεν ενεργούσε με τέτοια αποφασιστικότητα, θα έμενε έξω από τη Σχολή και θα χάναμε έναν λαμπρό χειρουργό!

«Από πολύ μικρός έβαλε στόχους και αγωνίστηκε να πραγματοποιήσει τους οραματισμούς του», όπως αναγράφεται στον πρόλογο αυτού του βιβλίου.

Με αυτόν τον τρόπο αρχίζει η φοιτητική ζωή στη Σ.Ι.Σ που την περιγράφει με αισθήματα ευγνωμοσύνης για το περιβάλλον, που είχε προδιαγραφές ανωτάτου επιπέδου, για τις συνθήκες μελέτης, για τους καθηγητές: «ήμουν τώρα φοιτητής της Στρατιωτικής Ιατρικής Σχολής, πρίγκιψ. Έτσι μας συμπεριφερόταν τότε η Πατρι-

Το Γυμνάσιο Χίου.

Στρατιωτική Ιατρική Σχολή, Σ.Ι.Σ. (Αθήνα).

1965-1966. Υποστράτηγος Υγειονομικού, Πρόεδρος της Ανωτάτης Στρατιωτικής Υγειονομικής Επιτροπής (Α.Σ.Υ.Ε).

δα, γι' αυτό έμεινα στον Στρατό μέχρι τα γεράματά μου, γιατί μπορούσα να έχω αποστρατευτεί και να κάνω μια Κλινική, αλλά είπα, όχι η Πατρίδα με σπούδασε, με έστειλαν και στην Αγγλία 2 χρόνια, θα ήταν μεγάλη αχарιστία να φύγω από τον κλάδο μου, το Στρατιωτικό Νοσοκομείο για να βγω έξω...».

Κατά τη διάρκεια των σπουδών του ήταν πάντα από τους άριστους και ενώ εκείνο τον καιρό για να σπουδάσει κάποιος στην Ιατρική χρειαζόταν, όπως αναφέρει ο ίδιος, του 300.000, ο ίδιος όχι μόνο δεν ξόδευε αλλά έστελνε και χρήματα από την υποτροφία στους γονείς του. Ήταν ο πρώτος και ο μόνος που πήρε στο πτυχίο άριστα σε 7 μαθήματα και σε ένα μάθημα 9.

Μετά τη λήψη του πτυχίου, το 1934, πήγε για μικρό διάστημα στη Χίο, όπου προσέφερε αφιλοκερδώς τις υπηρεσίες του στους συγχωριανούς του, «εξήσκησα την Ιατρική με όλη την αγάπη μου, έλεγα πάντοτε ότι κάνω ένα μνημόσυνο της μάνας μου, δεν πήρα δραχμή τότε». Ενώ έπρεπε να αρχίσει τη σταδιοδρομία του από την Αθήνα, ως πρώτος και άριστος, του έδωσαν δυσμενή μετάθεση οι βασιλόφρονες στη Δράμα επειδή τον είχαν χαρακτηρίσει ως βενιζελικό (ο Βενιζέλος είχε χάσει τις εκλογές το 1933) γιατί τον είχαν δει να διαβάζει την εφημερίδα «Ελεύθερο Βήμα»! Στη Δράμα άρχισε ως βοηθός χειρουργού όμως σε λίγο εξερράγη το κίνημα του '35 με τον Πλαστήρα και ο νεαρός Μιχάλης προσεχώρησε στο κίνημα, 22-23 χρονών, και βρέθηκε να είναι στο Στρατοδικείο, επί εσχάτη προδοσία. Το

Αλβανικό Μέτωπο, Διοικητής και Χειρουργός του XIIIβ Ορεινού Χειρουργείου. Τεκμήρια βομβαρδισμού του XIIIβ Ορεινού Χειρουργείου (Πόγραδετς) στις 12-2-1941 από Ιταλικό πυροβολικό (Από το προσωπικό αρχείο του Υποστρ. Υγ. ε.α. Μ. Γκιάλα).

τίμημα ήταν να τον αποστρατεύσουν, να χάσει τα πολιτικά του δικαιώματα, να προφυλακισθεί για 5 μήνες. Μετά όμως δόθηκε αμνηστία και έτσι βρέθηκε στην Αθήνα στην Κλινική του Γερούλανου. Ο Γερούλανος, όπως τον αναφέρει, ήταν «άγιος της Ελληνικής Επιστήμης», αμερόληπτος, τον δέχθηκε στην ιδιωτική του κλινική – αν και ήταν ο ίδιος του βασιλόφρων – διότι δεν μπορούσε να τον διορίσει στο πανεπιστήμιο λόγω των πολιτικών του φρονημάτων. Κοντά σ' αυτόν τον εξαίρετο δάσκαλο – καθηγητή – ακαδημαϊκό, εκπαιδεύτηκε ως χειρουργός για οχτώ χρόνια περίπου, και πήρε το πιστοποιητικό της ειδικότητας που ανέφερε ότι «είναι ικανός διά πάσαν εγχείρησιν». Να τι αναφέρει για τον Γερούλανο: «Τι ή-

Το προσωπικό του χειρουργείου με το Μιχάλη Γκιάλα (τρίτος καθήμενος από δεξιά με λευκές μπότες). Ο Γκιάλας διέπρεψε στο στίβο της χειρουργικής. Με πρωτοποριακές επεμβάσεις, διδακτική στάση προς τους μικρότερους και πλούσια εμπειρία από πολεμικές περιόδους θεωρείται μία από τις κορυφαίες προσωπικότητες στο χώρο της Στρατιωτικής Ιατρικής, με πλούσια δράση στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο. Σε αυτόν οφείλεται η πρώτη εφαρμογή ενδομυελικού ήλου κατά Smith-Petersen σε κάταγμα αυχένα του μηριαίου οστού στην Ελλάδα το 1952. Ως χειρουργός του Νοσοκομείου επί δεκαετία, άσκησε την κλινική πράξη και ταυτόχρονα άφησε «σχολή» για τους μικρότερους συναδέλφους. (Από το λεύκωμα «Η προσφορά του Υγειονομικού Σώματος στο “Παλιό” 424».)

ταν εκείνο που τον έκανε μεγάλο χειρουργό; Πρώτον η πείρα και δεύτερον η ταπεινοφροσύνη του. Ποτέ δεν έλεγε, όπως συνηθίζουν οι χειρουργοί με στόμφο προκειμένου να βάλουν μια διάγνωση, “αυτό είναι” και δεν το συζητούν. Ποτέ δεν ήκουσα τον Γερουλάνο να μιλήσει με αυτόν τον τρόπο: “Νομίζω ότι αυτό πρέπει να είναι”, “Νομίζω ότι αυτό πρέπει να γίνει”. Ήταν άψογος, δεν έχασε ποτέ άρρωστο, διότι χειρουργούσε πάντοτε με άνεση. Την παραμικρή εγχείρηση να έκανε έπρεπε να έχει τουλάχιστον 3 χέρια... Και έπρεπε να τελειώσει και τη μεγαλύτερη εγχείρηση σε δύο ώρες διότι δεν υπήρχε η δυνατότητα να κρατηθεί η νάρκωσις πέραν των δύο ωρών. Τον είπα κάποτε “ο αθλητής του δεκάθλου”, διότι έκανε όλες τις εγχειρήσεις, όλα και τα ουρολογικά, και τα γυναικολογικά, και τα ορθοπαιδικά και φυσικά και την γενική χειρουργική. Δεν του ξέφευγε τίποτα και ποτέ δεν θυμάμαι να χάθηκε άρρωστος, εκτός αν ήτο ετοιμοθάνατος. Και με την βοήθεια του Θεού και εγώ δεν έχασα άρρωστο αδικαιολόγητα. Επίσης, ο Γερουλάνος δεν απέρριψε ποτέ επί πτυχίω φοιτητή και εξήταζε με μια καλοσύνη, με μια ευγένεια... ήταν πολύ δίκαιος, φρόντιζε για την μετεκπαίδευσή μας στο εξωτερικό, ετηρούσε και την ιεραρχία, δεν εννοούσε να αδικηθεί ένας που κάθισε κοντά του».

Σε λίγο παντρεύτηκε την κόρη του γιατρού

Παννάδη στη Χίο. Ο Παννάδης ήταν κι αυτός ένας ιδεολόγος γιατρός, που όταν εξέταζε τους φτωχούς στο χωριό Μεστά, όχι μόνο δεν έπαιρνε ποτέ δραχμή, αλλά τους έκτισε και το σχολειό τους, τους έδινε και χρήματα όταν ήθελαν να αγοράσουν ένα ζώο. Όταν κηρύχθηκε ο πόλεμος του '40, ο Μ. Γκιάλας που είχε εγκατασταθεί οικογενειακώς πλέον και εργαζόταν ως επιμελητής στην Κλινική Γερουλάνου και έγραφε συγχρόνως και επιστημονικές εργασίες, αφήνει τη βόλεψή του και πάει εθελοντής στην Αλβανία. Εκεί του ανέθεσαν τη διοίκηση του 13^{ου} Ορεινού Χειρουργείου. «Σ' αυτές τις περιπτώσεις», έλεγε ο ίδιος του, «χρειάζεται το πνεύμα της θυσίας και της προσφοράς. Από την ώρα που έχεις συναίσθηση του καθήκοντος και της υπεύθυνης εργασίας που θα επιτελέσεις, όλα τα πράγματα απλουστεύονται. Πέρασαν περίπου 4.000 τραυματίαι και κρουοπαγημένοι από εκεί και ασθενείς πολλοί, είχαμε και επιδημία μηνιγγίτιδος. Κάθε μέρα είχαμε χειρουργείο». Μετά την κατάρρευση του μετώπου με την κάθοδο των Γερμανών, επέστρεψε στην πατρίδα του, όπου πέρασε όλη την περίοδο της Κατοχής. Εκεί εξασκούσε την Ιατρική στην πρωτεύουσα της Χίου τη Χώρα και ήταν ο μόνος που δεν έφυγε ούτε μία ημέρα από εκεί, παρόλο που γίνονταν καθημερινοί βομβαρδισμοί στο λιμάνι και πολλοί γιατροί είχαν καταφύγει

στα χωριά με τις οικογένειές του. Μετά την απελευθέρωση, όταν άρχισε ο αδελφοκτόνος πόλεμος με τον Εμφύλιο, βρέθηκε Διευθυντής στο Στρατιωτικό Νοσοκομείο Κορίνθου. Και από εκεί με δυσμενή μετάθεση, επειδή δεν έκανε ένα ρουσφέτι να απαλλάξει έναν στρατιώτη από υπηρεσία μετώπου, ένας βουλευτής τον μετέθεσε στα Τρίκαλα, όπου έμεινε έναν χρόνο. Άλλα 3 χρόνια έκανε συνολικά στη Δυτική Μακεδονία (στο 202 Στρατιωτικό Νοσοκομείο Καστοριάς και στο Στρατιωτικό Νοσοκομείο Φλωρίνης). Μετά έγινε διευθυντής του 423 Νοσοκομείου στην Αθήνα, το οποίο στεγάστηκε αρχικά στο κτίριο του Αρσάκειου, στο Ψυχικό. Σ' αυτό το Νοσοκομείο των 1.000 κλινών, έγιναν 17.000 εγχειρήσεις. Μετά ως Αρχίατρος, πήγε στο 427 Νοσοκομείο Αλεξανδρουπόλεως.

Με το τέλος των πολέμων, ο Μ. Γκιάλας, ενώ ήταν Αρχίατρος με τόσα δικαιώματα, με τόση προσφορά υπηρεσιών στην Αλβανία, 3 χρόνια στον Γράμμο-Βίτσι, με αδελφό φονευθέντα στο Ρίμινι, και ενώ είχε περάσει πρώτος στις εξετάσεις για μετεκπαίδευση στην Αγγλία, βρέθηκε πάλι μπροστά σε οργανωμένες αδικίες. Τελικά πήγε στο Λονδίνο και έκανε μετεκπαίδευση στην Τραυματιολογία – Αποκατάσταση για δύο χρόνια έως το 1952. Μετά την επιστροφή του από την Αγγλία, ενώ ήταν έτοιμος να καταλάβει τη θέση στο 1^ο Γενικό Νοσοκομείο Αθηνών, βρέθηκε αντιμέτωπος με έναν ευνοούμενο της βασίλισσας Φρειδερίκης. Έτσι πήρε μετάθεση για το 424 Στρατιωτικό Νοσοκομείο της Θεσσαλονίκης και διορίστηκε και καθηγητής στη Στρατιωτική Ιατρική Σχολή. Αποστρατεύτηκε το 1968. Ο Μ. Γκιάλας εξελίχτηκε από Ανθυπίατρος σε Στρατηγό και «πάντα κατ' απόλυτον εκλογήν». Μετά την α-

ποστρατεία του άρχισε να εργάζεται έως και το 1986 σε ιδιωτικές Κλινικές ως χειρουργός και ήταν περιζήτητος. Καθ' όλη τη διάρκεια της ιατρικής σταδιοδρομίας του υπήρξε ανιδιοτελής και σε πολλές περιπτώσεις πλήρωνε ο ίδιος τα έξοδα των ασθενών ή χειρουργούσε φτωχούς ανθρώπους δωρεάν. Απεβίωσε το 1999 σε ηλικία 87 ετών.

Τελειώνουμε με ορισμένες σκέψεις του:

«Ποιος εμπόδισε εμένα, ένα αγροτόπαιδο από ένα νησί του Αιγαίου να γίνω υποστράτηγος Υγειονομικού; Το μόνο κατεστημένο που με υποστήριξε ήταν η ακάματη εργασία μου και η εμμονή μου στις αξίες της ζωής. Και φυσικά η ζωή ανταμείβει απλόχερα και με τον δικό της μοναδικό τρόπο».

«Η χειρουργική θα λέγαμε 50% μπορεί να είναι επιστήμη και 50% είναι τέχνη, είναι καλή τέχνη και σου δίδει τέτοια ικανοποίηση το να κάνεις μια ωραία εγχείρηση, η βασική φυσικά ικανοποίηση είναι που σώζεις τον άνθρωπο. Είναι μια χαρά που δεν την καταλαβαίνει κανείς. Εγώ δεν χρειάστηκε ποτέ στη ζωή μου να έχω ψυχαγωγία... έβρισκα τόση χαρά στη δουλειά μου, που κάθε φορά που με παίρναν να πάμε σε έναν χορό, να φάμε κάπου, ήτο μια αγγαρεία για μένα. Ήσουν υποχρεωμένος βέβαια να ακολουθήσεις μια ορισμένη κοινωνική τακτική, αλλά δεν ήμουν ευτυχής βρισκόμενος σ' αυτά, αντιθέτως με ευχαριστούσε πολύ πρώτα η σωτηρία του αρρώστου αλλά και δεύτερον το να κάνεις μία ωραία εγχείρηση, που δίδει και αυτό μια πολύ ιδιαίτερη αίσθηση χαράς, ικανοποίησης».